

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Metoda pro strukturované pozorování 5 – využití moderních technologií a elektronických médií ve výuce občanské výchovy na základních školách

doc. PhDr. Denisa Labischová, PhD.

Vytvořeno v rámci projektu OPVVV „Pregraduální vzdělávání v učitelských oborech na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity“, reg.č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_038/0006778

„Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons [Uveďte původ - Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní]. Licenční podmínky navštivte na adrese
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.cs>.“

Projekt Pregraduální vzdělávání v učitelských oborech na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity – KA8 Tvorba a využití metod pro strukturované pozorování

Metoda pro strukturované pozorování 5 – využití moderních technologií a elektronických médií ve výuce občanské výchovy na základních školách

Zpracovala: doc. PhDr. Denisa Labischová, PhD.

Moderní technologie a elektronická média dosud nenacházejí ve výuce společenskovedních předmětů na základních školách využití v plné šíři a rozmanitosti, jaké jejich didaktický potenciál nabízí. Učitelé obvykle zařazují do vyučování projekci na dataprojektoru, kde promítají prezentace probíraných témat, připravené v powerpointu či v jiných programech, případně filmové ukázky, fotografie apod. V mnohem menší míře je pracováno s interaktivní tabulí, pro niž mohou být vytvořeny nejrůznější aplikace (kvízy, hry, interaktivní aktivity, aktivity s interaktivní učebnicí). Relativně velké spektrum aktivit může být spojeno s využíváním internetu, ať již s pomocí tabletů, mobilních telefonů či osobních počítačů a notebooků. Přitom efektivní didakticky strukturované činnosti s internetem umožňují propojení občanské výchovy s mediální výchovou, vyhledáváním informací, posuzováním věrohodnosti informačních zdrojů a jejich kritickou reflexí.

Pozorování je výzkumnou metodou, sestávající ze sledování a analýzy zkoumaných jevů, je záměrné, cílevědomé a řízené, v případě strukturovaného pozorování probíhá dle stanovených kritérií. Základními etapami pozorování jsou stanovení cíle, objektů a metod, dále přesné zaznamenání a popis zkoumaných jevů, jejich analýza a interpretace (Skutil 2011, s. 101–103). V průběhu strukturovaného pozorování mohou být sledovány výskyt, četnost a trvání jednotlivých kategorií. Pozorovatel může danou činnost pozorovat buď přímo, nebo nepřímo (ze záznamu). V případě přímého pozorování je důležité, aby jeho osoba průběh činnosti nenarušovala, ve školní učebně je optimální místo v rohu za žáky (Gavora 2010, s. 96).

Strukturované pozorování nabývá na významu především v pregraduálním vzdělávání v rámci průběžné a souvislé pedagogické praxe, kdy studenti (budoucí učitelé základních škol) prohlubují svou dovednost reflektovat a sebereflektovat výuku a nahlížet na ni z mnoha specifických oborově didaktických hledisek. Důležitým nástrojem se však může stát také pro začínající učitele při vstupu do učitelské profese, jejich uvádějící učitele, případně pedagogické pracovníky podílející se na řízení konkrétní školy (ředitele, zástupce ředitele, předsedy předmětových komisí). Tento materiál je návrhem metody strukturovaného pozorování se zaměřením na využití různorodých moderních technologií a elektronických didaktických médií ve výuce občanské výchovy v podobě záznamového archu s výčtem posuzovaných kritérií. Sledován je výskyt (přítomnost či nepřítomnost) konkrétních edukačních jevů. Při posuzování může být navržený arch uplatněn jako celek, nebo se může pozorovatel zaměřit výběrově na jednotlivé aspekty či pouze na některá vybraná elektronická média a moderní technologie.

Použitá literatura:

Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido 2010.
Labischová, D. *Didaktická média ve výuce dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita 2008.
Skutil, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál 2011.

ZÁZNAMOVÝ ARCH

Využití moderních technologií a elektronických médií ve výuce občanské výchovy

I. Moderní technologie a elektronická média obecně			
		ANO	NE
1.	Ve výuce jsou využívána tato elektronická média a moderní technologie:		
a)	Dataprojektor		
b)	Osobní počítač		
c)	Notebook		
d)	Chytrý mobilní telefon		
e)	Tablet		
f)	Interaktivní tabule		
g)	Interaktivní elektronická učebnice		
h)	Prezentace v powerpointu či v jiném PC programu		
i)	Audiovizuální média (filmy, reklama apod.)		
j)	Vizuální média (fotografie, reprodukce uměleckých děl ad.)		
k)	Internet		
l)	Výukové aplikace		
m)	Vizualizér		
n)	Hlasovací zařízení		
o)	Jiné:		
II. Prezentace v powerpointu či jiném PC programu			
2.	Učitel má připravenou prezentaci jako doprovod výkladu.		
3.	Učitel vykládá učivo a na prezentaci jsou zachyceny pouze stručné body.		
4.	Prezentace je velmi podrobná a učitel ji v podstatě čte.		
5.	Prezentace slouží pouze k doplnění – jsou v ní zařazeny obrázky, schémata, grafy a tabulky, mapy apod.		
6.	Prezentace slouží jako podklad k zápisu do sešitu.		
7.	Na prezentaci je připraven didaktický test.		
8.	Žáci mají připravenou prezentaci jako součást referátu.		
9.	Prezentace je výstupem skupinové práce.		
10.	Prezentace je výstupem projektu.		
III. Internet			
11.	Učitel využívá internet k doplnění výkladu (ukazuje konkrétní webové stránky, písemné či jiné dokumenty, filmy, obrázky, mapy, schémata, grafy atd.)		
12.	Učitel doporučuje žákům oficiální (portál Českého statistického úřadu, Poslanecké sněmovny ČR, Rady pro reklamu apod.) či edukačně zaměřené webové stránky.		

		ANO	NE
13.	Internet slouží k vyhledávání informací žáky.		
14.	Internet slouží ke komparaci informací z různých zdrojů (zpravodajské portály, on-line vysílání apod.).		
15.	Učitel vysvětluje princip hypertextuality a multimediality, jejich výhody i úskalí.		
16.	Učitel vysvětluje rozdíl mezi seriózními a dezinformačními zdroji.		
17.	Žáci posuzují, zda se jedná o zdroj seriózní nebo dezinformační, identifikují konkrétní prvky sdělení, dle kterých k názoru dospěli.		
18.	Učitel vysvětluje principy bezpečného chování na internetu a zásady prevence kyberšikany.		
19.	Žáci rozpoznávají „podezřelé“ prvky komunikace na internetu z hlediska kyberšikany a rizikového chování.		
20.	Ve výuce jsou využívány různé edukační aplikace na internetu (on-line testy, výukové aktivity, hry, kvízy ad.).		
21.	Ve výuce jsou využívány sociální sítě (Facebook, Instagram, Twitter, youtube ad.) jako součást mediální výchovy (výhody, úskalí, možnosti atd.).		
22.	Žáci pracují samostatně v rámci individuální práce.		
23.	Žáci pracují ve skupinách.		
IV. Interaktivní tabule			
24.	Ve výuce je využívána interaktivní tabule.		
25.	Interaktivní tabule slouží pouze k projekci prezentace, filmu apod. obdobně jako dataprojektor.		
26.	Pro interaktivní tabuli jsou využívány edukační aplikace dostupné volně či za poplatek na internetu.		
27.	Učitel sám vytváří edukační aktivity v programu SMART Notebook či jiném obdobném.		
28.	Žáci sami vytvářejí aktivity na interaktivní tabuli pro spolužáky.		
29.	Aktivity na interaktivní tabuli jsou propojeny s interaktivní elektronickou učebnicí určenou pro občanskou výchovu na 2. stupni ZŠ.		
30.	Interaktivní tabule je využívána v motivační fázi výuky.		
31.	Interaktivní tabule je využívána při prezentaci nového učiva.		
32.	Interaktivní tabule je využívána pro fixaci učiva.		
33.	Interaktivní tabule je využívána k opakování a procvičování učiva.		
34.	Interaktivní tabule je využívána v diagnostické fázi výuky (zkoušení, hodnocení, klasifikace).		
35.	Na interaktivní tabuli jsou hrány didaktické hry, jsou vyplňovány kvízy, doplňovačky, hádanky apod.		
36.	Na interaktivní tabuli je vytvářena mentální mapa.		
37.	Na interaktivní tabuli jsou doplňovány klíčové pojmy do souvislého textu.		
38.	Na interaktivní tabuli jsou uplatňovány aktivity k systemizaci a hierarchizaci pojmů.		
39.	Na interaktivní tabuli jsou efektivně využívány grafické prvky (šipky, obrysy, podtrhování atd.).		
40.	Na interaktivní tabuli je doplňována slepá mapa.		
41.	Aktivity na interaktivní tabuli jsou multimediální a jsou spojením různých typů médií (vizuálních, auditivních, grafických či audiovizuálních).		

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

		ANO	NE
42.	Interaktivní tabule je využívána v rámci hromadné výuky.		
43.	Interaktivní tabule je využívána v rámci skupinového vyučování.		